

Més que aucells

Primula acaulis subsp. balearica

Per **Joan Bibiloni**
Dibuixos de **Gemma Carrasco**

La primavera blanca és un endemisme exclusiu de Mallorca. Creix a les encletxes i als replans rocosos ombrívols i humits de l’alta muntanya mallorquina entre els 400 i els 1400 msnm. Floreix d’abril a maig. És perenne i pertany a la família de les *Primulaceae*.

El seu nom científic la defineix amb gran exactitud. *Primula*, el nom del gènere, és el diminutiu llatí de *Prima*, que significa primera. Fa referència al fet que les seves flors són gairebé les primeres de la primavera. L’altra paraula, *acaulis*, el nom de l’espècie, ve del llatí *a-caule* = no-tija, que en genitiu és *acaulis*. Fa referència a la absència de tija d’aquesta planta, la qual cosa fa que tant les arrels, com les fulles i les flors surtin totes del mateix punt. Finalment, el nom de la subespècie, *balearica*, la situa al nostre arxipèlag, encara que seria més correcte anomenar-la *majoricensis*, ja que només viu a Mallorca. Així doncs, la traducció literal del nom científic seria “Primera floreta balearica sense tija”.

Les fulles són d’un viu color verd clar i tenen la vora dentada. Surten totes juntes formant una roseta basal aplicada al terra. El pecíol és alat i més curt o igual que el limbe, el qual és rugós, ovat i més ample a la seva meitat apical; és a dir, tenen forma de raqueta de tennis.

Les flors s’obrin a l’extrem d’un llarg pedicel de 3 a 15 centímetres cobert de pèls de menys de 0’7 mil·límetres. La corol·la mesura entre 25 i 40 mil·límetres i té un cridaner color blanc lluminós que es tenyeix de groc-verdós al centre, envoltant els òrgans reproductors, per a indicar als insectes pol·linitzadors on és exactament la goteta de nèctar que premiarà la seva inestimable contribució a la fecundació de l’ovari amb el pol·len d’altres flors.

El fruit és una càpsula plena de llavors.

La primavera blanca està protegida per la llei pel Decret 75/2005 que regula el catàleg balear d’espècies amenaçades. •

Quadern de camp

Per **Steve Nicoll**

Gen 15 Maties Rebassa ens sorprenia amb un missatge al Forumaus del GOB. Un grupet d’aucellaires alertats per Mike Montier (Susana, Lalo, Manny i ell) acabaven de veure i fotografiar un preciós mascle de coa-roja diademat (*Phoenicurus moussieri*) a Punta de n’Amer, a Mallorca, i acompanyant el missatge ens mostrava unes primeres fotos de l’exemplar. Ràpidament la notícia va saltar a altres fòrums nacionals i estrangers i en poc temps una legió d’observadors d’aus va anar passant per la zona per tal de veure de prop aquesta petita joia alada que ens visitava. El coa-roja diademat és considerat una raresa a tots els països d’Europa i abans només se l’havia pogut observar altres 3 cops a Espanya, un dels quals també a les Illes, concretament al Parc Nacional de Cabrera, on va ser capturat i anellat un mascle durant l’estudi de la migració postnupcial al Parc, l’octubre de 2008. També hi ha un mascle embalsamat al Museu d’Artà, però desgraciadament no tenim les dades de com va anar a parar allà. La seva àrea de distribució natural és el Marroc i l’est de Tunísia, on viu a molts hàbitats, sovint a camps oberts i muntanyosos, altiplans pedregosos amb matoll xeròfil estepari, llocs secs, estepes obertes i zones amb arbres dispersos, des de 500 fins a més de 3000 metres d’altura. És fonamentalment sedentari, tot i que fa regularment moviments altitudinals i moviments dispersius. També efectua altres moviments pocs coneguts a l’hivern que pareix que duen exemplars a zones semidesèrtiques del Sàhara. Està citat com accidental a Mauritània i també a Europa. El petit coa-roja de la Punta de n’Amer va ser fàcil de veure i fotografiar, sempre damunt les mateixes branques, tant, que en alguns moments pareixia comportar-se més com un vitrac (*Saxicola torquata*). Va fer les delícies de molts de nosaltres però més enllà del dia 20 de gener ja no ens va arribar cap observació i pareix que l’aucell va deixar la zona. Curiosament aquest mes de març hi ha hagut una cita a la zona de Tarifa, a Cadis. Qui sap, potser ens hauríem d’anar acostumant a veure coa-rojes diademats, cosa que, per altra banda, que no ens constarà gens.

Feb 4 Les Balears desperten amb la nevada més intensa dels darrers 50 anys, amb platges nevades, fins i tot les de Formentera, i tres metres de neu a Serra de Tramuntana. Les aus passen alguns dies de fred!

Feb 26 Són observats 3 exemplars de Gaviña cendrosa (*Larus canus*) al Port de Maó, Menorca. És la primera cita a Menorca des dels anys 70 d’aquesta es-

MATIES REBASSA

Coa-roja diademat, *Phoenicurus moussieri*

pècie del nord considerada accidental a les Balears, tot i que durant els darrers hiverns hi ha hagut diverses cites a Mallorca. Joan Florit.

Mar 3 Febrer, març i abril. Es produeixen diverses observacions de voltor lleonat (*Gyps fulvus*) a Eivissa i Formentera amb cites de fins a 12 exemplars a Eivissa i 6 a Formentera. 03 de març. Se’n troba un exemplar mort a la platja de Portinatx, Eivissa. 04 d’abril. Es troba un altre exemplar molt debilitat a una cova de l’illa d’es Penjats, entre Eivissa i Formentera. Es lliura a un menescal, però mor a les poques hores. Curiosament també s’hi produeixen cites durant l’hivern de voltor negre, (*Aegypius monachus*) amb 5 observacions en 20 dies. Possiblement són desplaçaments de voltors mallorquins. Joan Carles Palerm, Lina Torres, David Garcia, Oliver Martínez, Steve Nicoll.

Mar 4 S’observa a la Mola de s’Esclop, Serra de Tramuntana (Mallorca), dos exemplars de gralla de bec vermell (*Pyrhacorax pyrrhacorax*). Aquesta espècie es considera raresa a Balears, tot i que en els darrers anys se n’han produït diversos albiraments durant l’hivern. Jaume Bonnin.

Mar 12 Tal com se sospitava, es confirma l’establiment de nius per part de la recent població de voltor lleonat (*Gyps fulvus*) a Mallorca. El grup de voltors, arribats a les illes durant una forta

tempesta a la tardor de 2008, estava majoritàriament format per joves de l’any. Aquesta espècie comença la seva etapa reproductiva a partir dels 4 anys. Han estat observats almenys 4 exemplars a nius incubant possibles postes, i se sospita d’almanco dos nius més. Jordi Muntaner i Maties Rebassa.

Mar 21 S’observen a Es Grau (Menorca), dos mascles i una femella de rascletó (*Porzana parva*). Aquesta espècie pròpia d’Europa oriental es considera raresa a Balears.

Mar 22 Es registren les primeres baixes del programa de reintroducció de l’àguila coabarrada (*Hieraaetus fasciatus*) amb la pèrdua per electrocució amb torre elèctrica de dos exemplars reintroduïts l’any passat. Tot i que, a poc a poc, es produeixen els aïllaments necessaris a les torres considerades com a prioritàries, l’electrocució d’aus a torres sense modificar continua essent un problema molt greu per a rapinyaires i corbs a les illes. Jaume Adrover i Carlota Viada.

Mar 24 Comença la temporada d’observació de rapinyaires en migració des de la torre d’Albercutx a la península de Formentor (Mallorca), amb l’observació d’un mascle adult d’Aligot calçat (*Buteo lagopus*). Lalo Ventoso, Biel Bernat, Fernando Salas, Santi Sunyer.